

Encyklopedie českého a moravského pravěku

Velkolepý projekt nakladatelství LIBRI sice není ještě u konce, ale s ohledem na další již známý ediční plán je první zhodnocení prezentace našeho pravěku v řadě encyklopedií možno učinit již dnes. Další zamýšlená díla jsou totiž z tohoto pohledu spíše doplňující. Nutné je zdůraznit, že půjde o pohled rekonstrukce a experimentu v archeologii, s nimiž každé podobné dílo musí souviset - syntéza poznatků pro širší okruh čtenářů by měla obsahovat prvky rekonstrukce dějin (v tomto případě prehistorie a protohistorie) a encyklopedie by neměla díky své obsažnosti pominout ani experiment.

Zatím jde o tyto svazky (v chronologickém pořadí):

Sklenářovi, K. a Z. - Slabina, M. 2002: Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 426 str., 500 ilustrací (dále jen EP)

Waldhauser, J. 2001: Encyklopedie Keltů v Čechách, 560 str., přes 1000 ilustrací (dále jen EK)

Droberjar, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě, 456 str., 400 ilustrací (dále jen EG).

Experimentální archeologii zmiňuje pouze EK (s. 565 dole) (oprávněně) stručným soupisem keltologicky zaměřených aktivit tohoto typu u nás.

Dalším pohledem je případná prezentace archeologických památek, s níž se autoři vypořádali zcela rozdílně. Zatímco EK volí dokonce soupis charakteru turistického průvodce po keltských nalezištích (s. 546 - 565), EP se takové možnosti záměrně vyhýbá, ba naopak, poznámky v řadě hesel dávají zcela jas-

ně najevo, že kam vešel laik (často např. trempové), zůstala po něm pouze archeologická spoušť. Jde o jeden ze zásadních sporů v naší archeologii, ale přesto snaží se EK zabránit zklamání případného zájemce, který četl cosi o významné archeologické lokalitě, kde na místě nic nevidí (a odrazen odchází). Pořizuje tedy užitečný výběr. V jednom případě se však i EK dopouští přílišného optimismu. Praha 7 - Troja je jmenována včetně výhledu archeologického skanzenu, jehož stav návštěvníka jistě nepotěší.

Rekonstrukce minulosti je zajisté silnější stránkou všech tří svazků. Díky znalostem autorů jsou obsaženy nové informace. Přestože autoři měli ruce svázané záměrem vydavatele vytvořit (zřejmě populární) encyklopedie, snaží se alespoň někteří tento rámec překročit. EK k tomu využívá neencyklopedické úvodní části „Dějiny Keltů v Čechách“ (s. 8-132), zatímco EP se o totéž snaží v kratších heslech encyklopedie. Ta jsou často pojata velmi novátorsky a v tuto chvíli jistě nahrazují i novější syntézu pravěku Čech. EK však svým přístupem dosahuje při uchování stručnosti systematického pojetí. Zajímavé je povšimnout si i počtu kreseb. Protohistorie (EK a EG) nám jasně vychází jako snadněji představitelný úsek naší historie.

Evidentním přínosem zmíněných děl je souhrn textových i obrazových informací, který posouvá naši archeologii o krok dále k emancipaci s psanými dějinami. Jde o další nečetná díla s tematikou pravěku, která se u nás objevují. Zřetelné je, že prezentace archeologie obsahuje dvě základní témata, která se mohou prolínat i odlišovat: samotné dějiny

pravěku jako výklad o minulosti zaniklých populací a problematika archeologie jako disciplíny o hmotných pramenech se svými vlastními problémy (ochrana památek, metody práce, „dobrodružství objevování“). Obě jsou zcela legitimní, ale to první je u nás stále vzácnější.

Zmíněná díla už pro svoji přehlednost budou jistě sloužit i neprofesionálním zájemcům o archeologii. Ta totiž potřebuje díla, která kladou nároky na čtenáře, ale zbavují se profesionálního balastu. Věřím, že mezi způsoby prezenta-

ce archeologie, které v tomto svazku uvádí M. Bureš (informace, vzdělávání, popularizace, klient) nemusí být ostrá hranice. Že i vzdělávací literaturu lze považovat za popularizační i vhodnou pro klienty archeologie. A že se obejde i bez náhodného vyzvedávání atraktivních nálezů. Tuto roli mohou plnit letáky, ale knihám by nemusela příslušet.

Radomír Tichý

The author informs us about three volumes of encyclopaedically approached syntheses of prehistory and protohistory of Czechia. Only one of them mentions experiment.

Archaeological Open Air Museums in Europe

Unteruhldingen, 2002, ed. Gunter Schobel, spolupráce Roeland Paardekooper, Tomas Johansson, Martin Schmidt, Matthias Baumhauer, Peter Walter

Vydal EXARC a Pfahlbaumuseum Unteruhldingen, sepsáno dvojjazyčně (A, N), 56 stran, 1 mapa Evropy s vyznačením experimentálních středisek (1 - 12 a A - H).

Strana 2 obsah, s. 3-4 předmluva Roelanda Paardekoopera (tajemník EXARC), Tomase Johanssona (vedoucí EXARC), s. 5-6 úvod Dr. Guntera Schobela z Pfahlbaumuseum Unteruhldingen, s. 7-8 prozatímní zásady EXARC, s. 9-30 členové EXARC (11) (zde je uvedeno i Centrum experimentální archeologie Všešary), s. 31-46 další muzea (8) označená A - H, s. 47-55 Muzea v přírodě (téměř 200 názvů a internetových adres z Evropy, od nás Altamira, OM Loupy, Archeologický park Liboc, Středověké městečko Tuležim, Wothanburg), s. 55 důležité adresy: Groupe de Travail por l'Archéologie Experimentale en Suisse, EXAR Oldenburg, EXARC, VAAE (Dutch National Platform for archaeological experiments and education), s. 56 důležitá periodika: Groupe de Travail por l'Archéologie Experimentale en Suisse, Frauenfeld, Experimentelle Archäologie Oldenburg, Bulletin voor Archeologische Experimenten an Educatie Leiden, Plattform Unteruhldingen.

Z obsahu: Předmluva

EXARC je organizace pro kooperaci mezi rekonstruovanými muzei ve volné přírodě a institucemi, jež se zabývají „living history“ v Evropě do roku 1492. Tato idea není nová. Jeden z prvních „skanzenů“ založil roku 1891 Arthur Hazelius ve Stockholmu. Ve 20. letech 20. století bylo mezi jinými v Německu založeno Pfahlbaumuseum v Unteruhldingen a muzeum v Oerlinghausen. V 50. letech 20. století vzniklo Historicko - archeologické středisko v dánském Lejre. Bylo však zřejmé, že jednotlivé aktivity měly partikulární charakter.

Ke skutečné expanzi living history dochází během posledních 10-15 let. V Evropě existuje nebo je plánováno více než 300 muzei ve volné přírodě, většinou v severní části kontinentu. Příkladem je Švédsko s 40 takovými lokalitami a více než stovkou rekonstru-